Vragenuur

Vragenuur

Aan de orde is **het mondelinge vragenuur**, overeenkomstig artikel 12.3 van het Reglement van Orde.

Vragen Paulusma

Vragen van het lid Paulusma aan de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over **de gevaarlijk lage vaccinatiegraad onder kinderen**.

De **voorzitter**:
Aan de orde is het vragenuurtje. Een hartelijk woord van welkom aan de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Het is fijn u hier te zien. Ik geef graag als eerste het woord aan mevrouw Paulusma, van de fractie van D66, die enkele vragen heeft aan de staatssecretaris.

Mevrouw **Paulusma** (D66):
Voorzitter. De afgelopen weken zijn er vier baby's overleden aan kinkhoest. Dat zijn vier kinderen die onnodig overlijden aan een ziekte waar we een vaccinatie tegen hebben; onnodig, omdat we sinds 1957 kinderen vaccineren via het Rijksvaccinatieprogramma. Door deze vaccinaties zijn ziektes zoals kinkhoest tot het verleden gaan behoren. Maar ze maken nu een comeback: in Den Haag is de vaccinatiegraad gedaald tot onder de 80% en in Zeeland zelfs tot onder de 75%. Er is echter een vaccinatiegraad van 95% nodig om kinderen en anderen die niet gevaccineerd kunnen worden, bijvoorbeeld vanwege hun leeftijd of vanwege een medische aandoening, te beschermen.

Want hoe werkt het nu ook alweer? Baby's kunnen vanaf 6 weken worden gevaccineerd tegen verschillende ziektes, zoals kinkhoest. Maar voor andere aandoeningen kunnen kinderen pas vanaf 14 maanden worden gevaccineerd. Dit betekent dat kinderen ruim 1 jaar en 3 maanden onveilig zijn en risico lopen, zeker als er steeds meer ouders besluiten om hun kinderen niet te vaccineren en deze kinderen samenkomen op het kinderdagverblijf, waarbij ouders ervan uit mogen gaan dat het er veilig is. Dit raakt mij als politica en als oud-verpleegkundige, maar vooral als moeder van hele jonge kinderen.

Voorzitter. Twee jaar geleden stond D66 in de Eerste Kamer met een wetsvoorstel om kinderopvangcentra de mogelijkheid te geven om ongevaccineerde kinderen te weigeren. Deze staatssecretaris ontraadde toen deze wet; hij vond dit niet nodig. Hij beloofde grootse campagnes om ouders goed te informeren en de vaccinatiegraad te verhogen om kinderen te beschermen. We zijn nu twee jaar verder en de vaccinatiegraad is alleen maar verder gedaald. Er sterven onnodig kinderen. Daarom vraag ik het volgende. Hoe oordeelt de staatssecretaris over zijn eigen falende inzet van de afgelopen twee jaar? En wat gaat deze staatssecretaris vandaag doen om de vaccinatiegraad nu echt omhoog te krijgen? Want D66 is bereid om alles te doen wat nodig is om kinderen te beschermen.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Dank u wel, voorzitter. Allereerst wil ik heel graag zeggen dat ik me ook ontzettend zorgen maak over de dalende vaccinatiegraad. Mevrouw Paulusma heeft het volgens mij op een uitstekende manier verwoord. Kinderen lijden inderdaad onnodig juist door niet te vaccineren. In het ergste geval kunnen zij zelfs onnodig overlijden. Ik maak me daar grote zorgen over. Het is niet voor het eerst dat ik die zorgen met u deel. Ik heb dat eerder

gedaan, toen er uitkomsten waren van de onderzoeken in Zeeland. Daarna heb ik het nog een keer gedaan toen de onderzoeken uit Amsterdam terugkwamen. Vervolgens deelde ik mijn zorgen bij de RIVM-rapportage, waarbij we weliswaar een gematigde daling zagen, maar ook daar nog steeds een daling. Nu zeg ik vandaag opnieuw tegen u dat ik me ernstig zorgen maak over de dalende vaccinatiegraad.

Ik ben het ook met mevrouw Paulusma eens dat we alles op alles moeten zetten om die vaccinatiegraad omhoog te krijgen, om die op te krikken. Daarin staat voor mij centraal dat het vertrouwen in vaccineren de afgelopen tijd en vooral in de afgelopen paar jaar enorm onder druk is komen te staan. Volgens mij is de wortel van het probleem eigenlijk dat het vertrouwen is teruggelopen, met name door desinformatie, gewoon door leugens op met name social media. Dat leidt ertoe dat er twijfel wordt gezaaid bij vele ouders die deze twijfel de afgelopen jaren niet hadden. Ik kan duidelijk maar één ding daarover zeggen: al onze instituties — of het nou om het RIVM gaat of om onze artsen — laten zien hoe enorm risicovol de ziektes zijn waartegen we vaccineren en ook hoeveel effect een vaccin heeft.

Ik heb de afgelopen tijd een aantal keuzes gemaakt waarvan ik vind dat ze leiden tot een hogere vaccinatiegraad, zoals het versterken van de toegankelijkheid en de informatie. Maar ik vind ook dat we een volgende stap moeten zetten. Daarom wil ik eigenlijk in de komende week — dat is waar ik nu aan denk als het gaat om het tijdsplan — nadenken over een aantal aanvullende maatregelen om die vaccinatiegraad op korte termijn hoger te krijgen. Ik denk aan de tijd die jgz-medewerkers hebben, bijvoorbeeld om gesprekken aan te gaan met twijfelaars. Ik denk er ook over hoe we de communicatie kunnen versterken, zeker op plekken waar de desinformatie groot is, en dan begrijpt u dat ik vooral denk aan sociale media.

Dank u wel, voorzitter.

Mevrouw **Paulusma** (D66):
Het is fijn om te horen dat de staatssecretaris zich zorgen maakt, maar dat is bij lange na niet genoeg. De afgelopen drie jaar heb ik de staatssecretaris horen zeggen dat hij zich zorgen maakt, maar we zitten met een dalende vaccinatiegraad. Ik vind het ook te makkelijk dat de staatssecretaris dit nu weglegt bij mensen die desinformatie verspreiden, want hij is zelf verantwoordelijk voor het vaccinatiebeleid en de vaccinatiegraad. Ik heb nog wel een vraag over die desinformatie. Ik heb de staatssecretaris eerder gevraagd om die aan te pakken en om maatregelen niet te schuwen om dat te doen. Dat is al enige tijd geleden. Ik vind het prachtig dat de staatssecretaris zegt dat er maatregelen komen, maar wat gaat hij vandaag doen om die desinformatie aan te pakken?

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Het belangrijkste, wat ik gisteren al heb gedaan, is opnieuw het gesprek aangaan met onze Vaccinatiealliantie. Dat zijn experts uit alle hoeken en gaten van Nederland, met alle deskundigheden die we nodig hebben. Daarom ben ik gister opnieuw het gesprek aangegaan en heb hen gevraagd: wat moeten we nu doen? De urgentie is hoger dan de afgelopen jaren, helaas. Die is telkens weer toegenomen. Wat moeten we nu doen? Ze hebben daarbij opnieuw suggesties gedaan voor hoe we moeten omgaan met desinformatie. Ze hebben daar zelf overigens ook een hele grote rol in gespeeld. Ik hoorde gisteren dat een arts zei: omdat ik zo veel onzin op TikTok heb gezien, heb ik zelf maar een account aangemaakt om daar gewoon de waarheid te vertellen over vaccins. Dat zijn ook de dingen die zij mij aanraden. Ik weet ook wat uw opvatting is over TikTok en die wil ik hier niet ter discussie stellen. Maar tegelijkertijd moeten we op die plek zijn waar de desinformatie wordt verspreid. Dat is ook wat ik de afgelopen tijd, nota bene gisteren nog, heb gedaan.

Mevrouw **Paulusma** (D66):
Ik hoor de staatssecretaris nu vooral veel zeggen dat hij aan het praten is, en dat heb ik de

afgelopen drie jaar gehoord. Er wordt heel veel gepraat en er wordt heel weinig gedaan. Als oud-verpleegkundige bekruipt mij ook het ongemakkelijke gevoel dat het weer de mensen in de zorg zijn die dit moeten oplossen, terwijl dat de taak is van deze staatssecretaris. Ik hoorde de staatssecretaris ook iets zeggen over laagdrempelige plekken in de buurt. Ik hoor heel veel signalen uit het veld dat die er juist steeds minder zijn, dat het steeds moeilijker wordt om ergens terecht te komen en informatie op te halen. En aan de andere kant hoor ik dat het zorgveld zegt: wij doen zo veel, wij weten zelf niet meer wat wij moeten doen. De vraag is nogmaals: wat gaat de staatssecretaris zelf doen, niet door het neer te leggen bij mensen die desinformatie verspreiden of bij de zorgprofessionals, maar wat gaat hij zelf doen?

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Een van de dingen die we hebben gedaan — en ik vind ook dat we daar sterker op moeten inzetten — betreft onder andere de toegankelijkheid van die vaccinatie. Daar hebben we het gisteren ook uitgebreid over gehad. Veel inwoners hebben het gevoel, als zij een prik gaan halen, dat zij door heel veel poortjes heen moeten voordat zij uiteindelijk bij de jgz aan tafel zitten voor die prik. Er komt een uitnodiging en die moet je dan accepteren. Dan moet er een moment worden vastgesteld waarop je langs kan komen. Vervolgens moet je dan ook nog zorgen dat je tijd hebt om er te zijn en niet andere afspraken hebben. Dat kan ingewikkeld zijn, zeker als je misschien al wat twijfels hebt. Dat is de reden om daarop in te gaan. Dat heeft te maken met de stappen die inwoners moeten doorlopen. Dan vind ik dat wij een verantwoordelijkheid hebben om het makkelijker te maken, misschien door op priklocaties te zitten die dichter bij mensen zitten, dus door meer priklocaties te initiëren, maar ook door het makkelijker te maken om een afspraak te maken in plaats van het hele proces te doorlopen dat we nu hebben afgesproken. Dat zijn dingen op het terrein van VWS die we samen met de jgz-aanbieders kunnen aanpakken.

Mevrouw **Paulusma** (D66):
Ik kan eigenlijk maar één conclusie trekken. Ik ben heel teleurgesteld over de afgelopen drie jaar en dat zie ik ook bij een aantal collega's hier in de Kamer. Dit is wat wij de afgelopen drie jaar continu van deze staatssecretaris gehoord hebben. Het zijn een heleboel goede intenties, maar daar schieten kinderen niets mee op, dus nogmaals de vraag: wat gaat de staatssecretaris nu zelf vandaag doen om ervoor te zorgen dat wij werken aan die vaccinatiegraad?

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
U heeft het telkens over vandaag, maar ik benadruk nogmaals dat ik hier gisteren al mee bezig was en ik zal eergisteren daar ook nog bij benoemen en ik blijf hier morgen en overmorgen ook mee bezig. Ik ben blij dat mevrouw Paulusma ook erkent dat de vaccinatiegraad voor mij een grote reden tot zorg is. Ik vind dat we die ook aan moeten pakken, zoals we dat doen, namelijk door het de jgz-aanbieders makkelijker te maken om prikken te zetten op andere plekken en met betere informatie; door te zorgen dat het vertrouwen stijgt door desinformatie online aan te pakken en het makkelijker maken voor ouders om de goede informatie te vinden; door de verloskundigen erbij te betrekken in hun praktijk. Onder andere die dingen doen we. Ik kan nog veel meer dingen noemen, maar die heb ik ook al in eerdere brieven uiteengezet.

Mevrouw **Paulusma** (D66):
Dan concludeer ik toch dat de staatssecretaris zegt: ik ben gisteren al begonnen. Maar dat was met praten. Eergisteren was dat ook al zo. Ik zag ook uw post op LinkedIn. U bent alleen maar aan het praten en niet aan het doen.

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Ik zou zeggen: waarvan akte.

De **voorzitter**:
Dank u wel. We gaan luisteren naar de mensen bij de interruptiemicrofoon. De heer Claassen van de fractie van de PVV heeft 30 seconden.

De heer **Claassen** (PVV):
Als oud-kinder- en ic-verpleegkundige heb ik in de jaren negentig en begin 2000 helaas hele zieke kinderen moeten verplegen die niet gevaccineerd waren. Sterker nog, ik heb helaas een baby aan kinkhoest zien overlijden, ondanks alle inspanningen. Aan de ouders die dit horen en weten wat er nu gebeurt, vraag ik: zou je willen hebben dat dat je kind overkomt? Mijn vraag aan de staatssecretaris is als volgt. Hoe staat hij tegenover de vraag of kinderdagverblijven de vaccinatiegraad zouden moeten publiceren? Zo weten ouders waar ze aan toe zijn als ze hun kind naar het kinderdagverblijf brengen.

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Allereerst dank voor uw persoonlijke ervaring, want vooral zulke dingen hebben impact. Ik heb ze gisteren ook weer gehoord: persoonlijke verhalen van ouders over de twijfels die ze hebben gehad over het al dan niet halen van een vaccin, bijvoorbeeld van ouders die hebben meegemaakt dat hun kind kinkhoest kreeg en hoe hun kind daaronder heeft geleden. Die leiden tot enorm veel impact. Ik ben dus blij dat u ook hier uw persoonlijke verhaal deelt.

Dan de vraag of kinderopvanginstellingen verplicht zouden moeten zijn om de vaccinatiegraad te delen. Die vraag veronderstelt dat ze dat allemaal weten. In dit geval is dat niet per definitie het geval. Het hangt af van de opvattingen die de kinderopvangorganisatie daarover heeft. Zulke organisaties hebben de vrijheid om van de ouders te vragen dat hun kind volledig of voor een deel gevaccineerd is, afhankelijk van de eigen keuze die de organisaties daarin maken. Ik vind ook dat ze het recht hebben om die keuze te maken, want uiteindelijk gaat het er onder andere om dat een kinderopvang dat in vrijheid kan doen. Maar heel veel instellingen zullen die informatie nu niet hebben; dan kan ik ze ook niet verplichten om die te publiceren. Overigens zeg ik dat met medeweten van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, die op dit onderwerp natuurlijk de eerste portefeuillehouder is. Maar dat weet u. Ik zeg het even voor de volledigheid.

Mevrouw **Hermans** (VVD):
Ik sluit me aan bij de woorden van mevrouw Paulusma: er is vooral heel veel gepraat, maar met nog onvoldoende effect. Ik hoor de staatssecretaris zeggen dat hij de zorgen deelt. We weten dus dat er elke dag ouders hun kinderen naar de kinderopvang brengen met bezorgdheid omdat zij daar misschien wel niet veilig zijn en een hele enge ziekte kunnen oplopen. U weet dus dat er elke dag kinderen naar de kinderopvang gaan die potentieel iets meenemen dat gevaarlijk is voor zichzelf en voor anderen. Mijn vraag is nu: bent u bereid daar iets aan te doen, dus om niet alleen te praten maar er ook echt een norm tegen te stellen?

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Ik heb het nu drie keer gehoord en ik vind toch dat ik er iets over moet zeggen. Wij hebben ten tijde van de Eerste Kamerbehandeling van het wetsvoorstel van Van Meenen en Raemakers nadrukkelijk aan de wetenschappelijke deskundigen van het RIVM gevraagd wat het effect is van een lager aantal gevaccineerde kinderen op een kinderopvanglocatie op de veiligheid van alle andere kinderen daar. Ouders maken zich daar simpelweg zorgen over. Ik vind dat het ook een wetenschappelijke vraag is. Ik denk ook dat heel veel ouders zich zorgen maken. Zij zeggen precies wat mevrouw Hermans net zei: ik breng mijn kind naar een opvang waar misschien wel 20 of 30 kinderen niet gevaccineerd zijn en mijn kind gaat daar natuurlijk effecten van ondervinden, dus ik wil naar een kinderopvang die daar wel normen over stelt. Maar het RIVM zegt daarover — en het is goed om hieraan vast te houden als wetenschappelijke kennis — dat het precieze aantal gevaccineerde kinderen in

de kinderopvang op individueel niveau weinig effect heeft op de mate van het infectierisico op die opvang. Dat is belangrijk om te weten, ook met het oog op wat voor maatregelen we willen nemen. Wat wél effect heeft, is de collectieve vaccinatiegraad, dus de vaccinatiegraad in de hele samenleving. De heer Van Dissel heeft mij overtuigd van deze wetenschappelijke werkelijkheid, want ik vond het in eerste instantie eerlijk gezegd ook moeilijk te geloven. Hij zei daarover: die kinderen komen vervolgens bij de speeltuin, bij familieleden of op een andere plek; er zijn dus heel veel plekken waar ze andere kinderen ontmoeten, wat uiteindelijk leidt tot een heel beperkt effect op de kinderopvang. Dan blijft de vraag over of je vindt dat er vanwege een andere reden een prikkel zou moeten zijn om die prik te nemen. Ik denk dat je daarvoor wel het gesprek moet aangaan op de kinderopvang en de twijfels moet wegnemen als die er zijn, maar ik zou in eerste instantie niet denken aan een verplichting voor de kinderopvang. Dat zou ook een trendbreuk zijn met het verleden, want in de geschiedenis hebben we in Nederland op basis van vrijwilligheid altijd hele hoge vaccinatiegraden gehad. Ik ben daar dus in algemene zin terughoudend mee.

De heer **Stoffer** (SGP):
Op zich vind ik het eerste antwoord dat de staatssecretaris geeft best vertrouwenwekkend. Is hij het met mij eens dat dwang en drang juist misschien wel het tegenovergestelde kunnen bereiken? Mensen denken dan: weet je, die vaccinatie, dat ga ik maar niet meer doen. Daar zit misschien van alles achter. We hebben uit de coronaperiode de ervaring dat het misschien wel averechts werkt. Is de staatssecretaris dat met me eens?

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Wij hebben Nivel in 2022 — maar ik kan het jaartal even mis hebben — gevraagd om wetenschappelijk te benaderen welke maatregelen leiden tot een hogere vaccinatiegraad. Dat is iets wat we breed delen, in de Kamer en in de samenleving. Zij hebben aangegeven, op wetenschappelijke basis, dat zij in de Nederlandse context relatief weinig effect verwachten van dwang- en drangmaatregelen. Als je dat afzet tegen de context, en ook tegen een aantal landen waarvan we weten dat er verplichtstellingen zijn, moet je je inderdaad zeer afvragen of het niet ook een contraproductief effect kan hebben. Wat meneer Stoffer zegt, zou kunnen. Dat weten we alleen niet goed genoeg. We weten wel dat experts tegen ons zeggen: wil je effectieve maatregelen nemen, dan denken we niet in eerste instantie aan deze categorie, maar aan andere typen maatregelen. Die gaan met name over informatie, toegankelijkheid en vertrouwen.

De heer **Stoffer** (SGP):
Dan stel ik gelijk mijn laatste vraag. Dan zit het vragenuurtje erop. Voor mij dan, voorzitter. U lacht wat, maar we zijn natuurlijk niet klaar. Kan ik ervan uitgaan dat het kabinet pal staat voor het volgende? Als we betrouwbare informatie hebben gedeeld, zoals ik de staatssecretaris hoor zeggen — dat geeft hij ook aan tegen anderen — gaan we de ouders niet dwingen, maar geven we ouders gewoon de vrijheid om op basis van de betrouwbare informatie zelf de keuze te maken of ze hun kinderen laten vaccineren of niet. Concreet: staat het kabinet daar pal voor?

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Ik ben daar volgens mij duidelijk over geweest. Als je de vaccinatiegraad op korte termijn wilt verhogen, moet je echt aan andere maatregelen denken. Ik heb ook toegezegd — daar begon ik mijn antwoord aan mevrouw Paulusma mee — dat ik vind dat het kabinet met een brief moet komen met meer informatie over wat wij de komende weken nog kunnen doen om extra de vaccinatiegraad te verhogen. Dat gaan we nu doen. U heeft goed gehoord dat ik uitermate terughoudend ben om tot een andere categorie maatregelen over te gaan, niet alleen omdat het heel veel tijd kost om die in te voeren, want dat is een gelegenheidsreden, die overigens wel aan de orde is, maar ook omdat we gewoon weten dat die niet per definitie leiden tot een snellere verhoging van de vaccinatiegraad. Daar is het ons om te doen.

De **voorzitter**:
30 seconden voor mevrouw Jansen van NSC.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):
Zoals mevrouw Paulusma al aangaf, ligt er nu heel veel verantwoordelijkheid bij de individuele zorgverleners. Maar we weten allemaal dat als er weinig vertrouwen in de overheid is, helemaal met betrekking tot vaccineren, je best wel wat kunt doen op dat gebied, maar dat de vaccinatiegraad dan niet gaat stijgen. Hoe gaat de staatssecretaris ervoor zorgen dat burgers meer vertrouwen krijgen in het vaccineren, dus meer vertrouwen krijgen in de overheid, zonder zich alleen te richten op het tegengaan van het verspreiden van misinformatie?

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
We weten — dat heb ik ook van de deskundigen begrepen — dat één van de belangrijkste succesfactoren van een hoge vaccinatiegraad, waardoor mensen zich laten overtuigen om een vaccin te nemen, is als zij van iemand die zij deskundig achten, horen dat het risico groot is en dat het vaccin veilig is. Ik denk dan met name aan een arts die dicht bij hen in hun leven staat, bijvoorbeeld de huisarts of de arts op het consultatiebureau. Ik vind ook dat we daarop moeten inzetten. Ik heb de afgelopen dagen meermaals het voorbeeld genoemd van Artsen slaan alarm als het gaat om het aanpakken van vapen onder jongeren. Daarbij hebben artsen zelf de beweging gemaakt en gezegd: het is ongelofelijk risicovol wat hier gebeurt. Eigenlijk zou ik denken dat juist dat effect heeft, want die arts in de directe omgeving van het individu dat de keuze moet maken om dat wel of niet te doen en daarover twijfelt, heeft gezag. Daarop zou ik echt willen inzetten. Wij moeten die deskundigen natuurlijk wel in staat stellen om dat te doen; dat ben ik zeer met u eens. We moeten zorgen dat ze daar de tijd voor hebben en dat we ze kunnen ondersteunen, misschien wel met wel een campagne waarbij ze op het schild worden gehesen. We moeten nadrukkelijker met hen het gesprek aangaan over de vraag of ze in de praktijk zelf ook de ruimte hebben om dat gesprek te voeren. Dat soort dingen moeten we doen. We moeten hen daar dus wel bij ondersteunen.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):
Dat deze vermijdbare ziektes nu weer voorkomen in Nederland, is echt heel erg. Onze gedachten gaan daarbij ook uit naar alle betrokkenen bij de overleden kinderen. Maar we zien dat er vooral niet-gevaccineerden zijn in wijken waarin ook al veel andere problemen zijn. Daarom laat dit wederom zien hoe belangrijk het is waar je geboren bent en waar je wieg staat. Kan de staatssecretaris middelen beschikbaar stellen en toezeggen dat er een wijkgerichte aanpak komt, met vrije inloop voor informatie en de mogelijkheid om je kind direct te laten vaccineren?

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Precies die vrije inloop is een van de dingen waarover ik net bij mevrouw Paulusma aangaf te gaan kijken of we niet op korte termijn stappen kunnen zetten. Dat is inderdaad precies een van de dingen waarvan ik vind dat we moeten kijken of we die alsnog op korte termijn kunnen realiseren. Ik kan u niet meteen toezeggen dat die vrije-inloopplekken er morgen zijn, maar ik ben dus wel as we speak aan het kijken of we dat mogelijk kunnen maken. Dat is dus één. Het tweede wat ik zou willen zeggen, is dat het klopt dat er in kwetsbare wijken een oververtegenwoordiging is van het aantal mensen met een lagere vaccinatiebereidheid, maar dat we in de afgelopen jaren juist hebben gezien dat de vaccinatiegraad ook juist aan het dalen is in hoogopgeleide wijken; laat ik die toch maar even zo noemen. Daarover heb ik misschien nog wel grotere zorgen. Dat zijn namelijk nieuwe groepen, die tot voor kort eigenlijk altijd gewoon dat vaccin namen en daar op geen enkele manier aan twijfelden, en die nu blijkbaar reden zien om ineens te zeggen: daar moet ik toch nog eens een keer over nadenken. Dus ja, uw analyse klopt, maar helaas hebben we daarnaast in de afgelopen jaren ook nog iets anders zien gebeuren.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Het is heel erg dat de vaccinatiegraad daalt. Dat is serieus. Er zijn nu ook baby'tjes dood, dus er moet echt iets aan gebeuren. Een van de redenen voor die dalende vaccinatiegraad is een dalend vertrouwen in de overheid. Dat heb ik tot nu toe gelezen in de verklaringen. Dat is dus een dalend vertrouwen, niet alleen in vaccinaties, maar ook in de overheid. Dat betekent natuurlijk wel iets. Dat vraagt een reflectie van ons allemaal en ook van de staatssecretaris. Hoe heeft dit kunnen ontstaan? Maar de vraag is ook: wat zijn nu goede oplossingen in deze situatie, waarbij het vertrouwen in de overheid zo laag is? Ik zou graag een antwoord van de staatssecretaris willen horen op basis van feiten. Hoe komen we nou aan de feiten in plaats van aan meningen over wat in deze situatie nu echt helpt, ook bijvoorbeeld met GGD's, het RIVM en het onderzoek dat daar nu gebeurt?

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Voor wat echt helpt, zou ik willen zeggen: kijk even naar het Nivelrapport dat ik eerder al aanhaalde. Dat is weliswaar van anderhalf jaar geleden, maar toen hebben wij nadrukkelijk gevraagd: geef ons nou eens wetenschappelijke inzichten in wat werkt en wat niet werkt om de vaccinatiegraad omhoog te krijgen. Dan gaat het over toegankelijkheid, goede informatievoorziening, en spreken vanuit gezag, vanuit mensen die dat gezag hebben voor de mensen in de samenleving. Dat zijn de dingen die werken. Nogmaals, ik beveel het rapport zeer aan. Daaruit hebben we ook geput voor die brief over de aanpak Vol vertrouwen in vaccinaties, die we nu hebben staan.

U vroeg ook hoe het nu eigenlijk komt dat het vertrouwen in de overheid zo laag is. U zei dat dat eigenlijk een vraag is aan ons allemaal. Ik ben het met u eens dat dat inderdaad echt een vraagstuk is van dit moment. Mevrouw Dobbe heeft gelijk als zij zegt dat het eigenlijk ook een spiegel is van een helaas dalend vertrouwen in de overheid en in de politiek. Tegelijkertijd heb ik niet de tijd om te wachten tot dat vertrouwen in de overheid en de politiek weer wat hoger is, zodat onze informatie weer wordt geloofd. Nee, we moeten sneller aan de slag en dat dus gooien over de boeg van de mensen die wel een hoog vertrouwen hebben in de samenleving.

De heer **Krul** (CDA):
Het is belangrijk dat er ruimte is voor huisartsen om het gesprek aan te gaan, maar daarvoor zorgen we al. Dat doen we al. Over die nieuwe groep in de sterkere wijken, waar de staatssecretaris over praat, stond vanochtend nog een hartenkreet van een huisarts in De Telegraaf. Hij zegt tegen die Balizand vretende hipstergoeroes en de Vitakruidfetisjisten en over alles wat daarbij komt kijken, zoals de maansteenmantra's: hou op, kappen, ga naar de GGD! Het gaat om ruimte bieden voor het gesprek. Er staan hartenkreten van huisartsen in de krant. Het werkt dus niet. Het lukt dus niet genoeg. Ik zou echt willen vragen aan de staatssecretaris: als hij het niet wil hebben over drang en dwang, hoe meten we de effectiviteit van al het andere dan? Want die ruimte is er volgens mij allang.

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Die ruimte is er, maar faciliteren we ook voldoende om het gesprek aan te gaan? In de jgz is er natuurlijk ruimte om het gesprek aan te gaan met ouders die twijfelen. Tegelijkertijd kunnen we ons wel de vraag stellen of zij ook de opdracht hebben om dat te doen. Hebben ze de tijd? Hebben ze ook de financiële mogelijkheden om het gesprek aan te gaan? Als ze uiteindelijk in een keurslijf zijn geperst door ons waardoor ze die tijd niet hebben, dan hebben ze wel de mogelijkheid, maar niet de tijd. Dan kunnen ze het alsnog niet doen. Tegelijkertijd zeg ik ook dat het medicijn met het tegengif is dat we ook op die plekken moeten zijn waar deze ongelofelijke bullshit wordt verspreid. We moeten dus ook een beweging maken naar sociale media om daar de waarheid te verkondigen in plaats van die onzin.

De heer **Krul** (CDA):
Dat is mij uit het hart gegrepen. In 2021 kwam de Gezondheidsraad met een

interventieladder met de vraag: wat we kunnen we nu doen? De maatregelen van de staatssecretaris zitten nog helemaal onderaan, bij het verruimen van de mogelijkheden en adviseren. Is er wel een moment waarop deze staatssecretaris voor zichzelf gaat zeggen: hier gaan we kijken of we naar die hogere laddertrede kunnen gaan; hier kunnen we kijken of we naar drang en dwang gaan. Is er een moment voor de staatssecretaris waarop hij nu al weet: ja, dan gaat er bij ons een alarm af en moeten we het echt hebben over die maatregelen. Of focust hij zich alleen maar op die onderste trede, dus het adviseren en het verruimen van de keuzemogelijkheden?

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Ik heb al aangegeven tegen de heer Krul dat wij alles op alles moeten zetten. Ik kijk niet alleen naar de onderste trede. Ik kijk naar alle dingen die voor ons mogelijk zijn. Ik kijk echter wel naar effectiviteit. Dat is waar ik naar kijk. Als ik dan om me heen kijk, en ik kijk naar de landen waar een dergelijke verplichting bestaat, dan zie ik geen hogere vaccinatiegraden. Die zie ik niet. Niet in Duitsland; niet in Italië; niet in Frankrijk. Ik zeg het maar. Ik kijk dus naar effectiviteit. Voor mij zijn alle wegen op zichzelf te overwegen. Maar ik kijk wel naar wat werkt en wat niet werkt, juist in de Nederlandse context. Ik verwijs naar nog een ander wetenschappelijk onderzoek dat ik al meermaals heb aangehaald. Daar staat het beperkte effect van dwang en drang. Daar kijk ik naar.

De heer **Baudet** (FVD):
De staatssecretaris constateert dat het vertrouwen in vaccins is afgenomen. Hij zegt dat dat komt door desinformatie. Ik ben het daarmee eens, maar die desinformatie is in mijn ogen afkomstig geweest van overheden en farmaceutische instellingen. Dat heeft alles te maken met wat er tijdens de coronaperiode is gebeurd, waarin evidente leugens zijn verspreid, van overheidswege en vanuit de big pharma, namelijk dat de vaccins effectief en veilig zouden zijn. Inmiddels is gebleken dat ze dat niet waren. Ze waren niet effectief. Ze zijn er zelfs niet op getest.

De **voorzitter**:
Komt u met een vraag?

De heer **Baudet** (FVD):
Men wist dat ook, maar bleef het toch volhouden. En de vaccins waren niet veilig. Uit diverse internationale studies is inmiddels gebleken ...

De **voorzitter**:
U moet nu echt met een vraag komen, want u zit nu al op 45 seconden.

De heer **Baudet** (FVD):
Uit diverse internationale studies is inmiddels gebleken dat de coronavaccins onder andere een ernstige toename van myocarditis ...

De **voorzitter**:
U zit nu al op een minuut. U moet echt met een vraag komen. U heeft 30 seconden en u moet binnen 30 seconden met een vraag komen. Ik wil nu echt een vraag van u horen.

De heer **Baudet** (FVD):
Zou de minister daarop kunnen reageren?

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Staatssecretaris is het. Dat is misschien wel aardig, want voor de rest klopt er ook geen bal van wat u allemaal gezegd heeft. Het zou enorm helpen voor de vaccinatiegraad als meneer Baudet al die onzin over vaccins de volgende keer niet meer zou verkopen, niet alleen hier niet, maar ook op sociale media niet.

De heer **Baudet** (FVD):
Dit is niet te accepteren, meneer de voorzitter.

De **voorzitter**:
U heeft het recht om een tweede vraag te stellen.

De heer **Baudet** (FVD):
Nee, nee, nee. Ik wil niet nog een vraag stellen. Ik heb al een vraag gesteld. Later zal een fractiegenoot van mij bij dit vragenuurtje een andere vraag stellen, maar dit is toch typisch een voorbeeld van hoe een Kamervoorzitter wel degelijk mag zeggen tegen een staatssecretaris, die hier te gast is in de Kamer: dit is een schoffering van een Kamerlid, die een serieuze vraag stelt over internationale studies die gewoon zijn verschenen in wetenschappelijke tijdschriften.

De **voorzitter**:
Ja, dank u wel. Dank u wel. Dank u wel.

De heer **Baudet** (FVD):
Studies die iedereen kan nalezen. Het enige wat de staatssecretaris zegt, is: dit is de grootst mogelijke onzin, punt. Dat is toch niet een antwoord op een vraag?

De **voorzitter**:
Dat is een antwoord op een vraag. Dat is het antwoord van een staatssecretaris op de vraag van een Kamerlid. Dit is zijn antwoord. We gaan luisteren naar mevrouw Paulusma.

Mevrouw **Paulusma** (D66):
Ik wil de staatssecretaris complimenteren met de snelheid waarmee hij nu desinformatie bestrijdt. Een compliment. Ik heb nog twee vragen. Ik hoorde de staatssecretaris namelijk zeggen: we hebben het wetsvoorstel ontraden, want ik luisterde heel goed naar de wetenschap. Tegelijkertijd was er de commissie-Vermeij, die heel nadrukkelijk zei: "Als wij door een ondergrens zakken" — ik ga de staatssecretaris helpen: daar zijn wij nu — "dan moeten wij overgaan tot een algehele vaccinatieplicht." Hoe kijkt de staatssecretaris daarnaar?

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Dat klopt. Op de commissie-Vermeij hebben we al eerder een reactie gegeven. Daarbij hebben we ook met elkaar geconstateerd dat het heel moeilijk is om die ondergrens aan te geven. Dit was een van de redenen waarom we het zo ingewikkeld vonden om daar uiteindelijk wetgeving op te maken. Een ondergrens van vaccinatiegraden is in algemene zin namelijk niet door het RIVM vast te stellen. Het RIVM zegt eigenlijk: een hogere vaccinatiegraad is altijd goed, maar je kunt niet zeggen dat het probleem bij een vaccinatiegraad onder de 95% of 90% veel groter is. Het is evident dat de vaccinatiegraden die we nu in ieder geval op een aantal plekken hebben gezien, leiden tot onveilige situaties; dat is zonneklaar. Maar het aangeven van de ondergrens is een van de redenen geweest waarom het moeilijk is om het advies van de commissie-Vermeij om te zetten in wetgeving.

Mevrouw **Paulusma** (D66):
Ik spreek de staatssecretaris ook als mens aan. Wij zijn door de ondergrens gezakt. Er gaan namelijk kinderen dood. Het tweede wat de commissie-Vermeij zei, is: als we niet overgaan tot een algehele vaccinatieplicht omdat we die ondergrens nog niet bereikt hebben, dan moet het kabinet scenario's klaar hebben staan om uit de startblokken te komen wanneer we de ondergrens bereikt hebben. Waar zijn de scenario's?

Staatssecretaris **Van Ooijen**:
Nogmaals, volgens mij heb ik hier al op gereageerd. De commissie-Vermeij gaat uit van een

ondergrens. Het RIVM — niet het kabinet — heeft daarbij aangegeven dat het eigenlijk niet mogelijk is om een wetenschappelijke ondergrens aan te geven. Daarmee is het dus ook niet mogelijk om scenario's te ontwikkelen voor varianten. Op dit moment moeten we er een schep bovenop doen, op alle informatiemogelijkheden die we hebben. Die kansen wil ik benutten, zelfs de komende weken.

De **voorzitter**:
Prima. Tot zover dit onderwerp. Dank aan de staatssecretaris. Fijn dat u bij me was.

Vragen Tielen

Vragen van het lid Tielen aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over **het bericht "Oplichters aan bed gevaar voor patiënt: steeds meer zorgmedewerkers betrapt met vals diploma"**.

De **voorzitter**:
Dan schuift de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan. We gaan luisteren naar een vraag van mevrouw Tielen van de fractie van de VVD. Het woord is aan haar.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Dank u wel, voorzitter. Als je zorg vraagt, als je zorg nodig hebt, dan ben je per definitie afhankelijk. Dat maakt je ook kwetsbaar, zeker als het bijvoorbeeld gaat om je demente vader of je zieke kind. In Nederland hebben we de gezondheidszorg zo georganiseerd dat je kan rekenen op kundige en betrokken professionals. Daar zijn er gelukkig vele duizenden van. Maar wat blijkt? Steeds vaker doen mensen zonder zorgdiploma of zelfs met een valse vog zich voor als zorgmedewerker. Het wordt mij koud om het hart als ik bedenk dat deze fraudeurs of "oplichters", zoals De Telegraaf ze noemt, met hun handen aan die kwetsbare vader zitten of zich zogenaamd bekommeren om jouw dochter die in een jeugdzorginstelling is. Mijn eerste vraag aan de minister is dan ook hoe zij verklaart dat het aantal diplomafraudeurs in de zorg zo sterk is toegenomen. Wat gaat er kennelijk mis in de organisatie van ons zorgsysteem waardoor dit misbruik een vlucht neemt? Wat gaat er mis bij de zorgorganisaties die nu ontdekt zijn door de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd?

De **voorzitter**:
Het woord is aan de minister.

Minister **Helder**:
Dank u wel, voorzitter. Dank ook voor deze vraag van mevrouw Tielen. Laat ik vooropstellen dat deze vorm van fraude een ernstige zaak is vanwege het mogelijke gezondheidsrisico voor cliënten; dat ben ik met mevrouw Tielen eens. Het gaat inderdaad vaak om hele kwetsbare cliënten. Om die diplomafraude tegen te gaan werk ik samen met de ambtgenoten van Justitie en Veiligheid en de ambtgenoten van Onderwijs. De zorgaanbieders zijn eindverantwoordelijk voor het leveren van goede zorg. Zij zijn ook verantwoordelijk voor het aannemen van personeel met de juiste kwalificaties. Zij kunnen door middel van een uittreksel van de Dienst Uitvoering Onderwijs eenvoudig en kosteloos de echtheid van diploma's en vog's controleren. De vraag van mevrouw Tielen is: wat is de verklaring voor de toename? We zien dat we op dit moment te maken hebben met een enorme krapte in de zorg en met heel veel inzet van personeel dat niet in loondienst is. Daarmee is het dus nóg belangrijker voor werkgevers om de vergewisplicht, die zij hebben, daadwerkelijk uit te voeren. Nogmaals, zij kunnen dat doen op een gemakkelijke, eenvoudige en vooral kosteloze manier bij de Dienst Uitvoering Onderwijs.

Het is belangrijk dat werkgevers aangifte doen van fraude, zodat er opsporing kan plaatsvinden. Dan kunnen we daders die dit meerdere keren doen of misschien zelfs diploma's ter beschikking stellen die gekocht kunnen worden, in de kraag vatten. Naar

aanleiding van de vragen wil ik de oproep aan alle werkgevers herhalen om vooral de documenten te controleren die bij een sollicitatie worden overhandigd. Zorg ervoor dat het wordt gemeld bij de IGJ of doe aangifte bij de politie, zodat we het net kunnen sluiten voor degenen die dit doen. Dat is de enige manier om de zorg veilig te houden.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Ik wil zo nog wel doorgaan op die zogenaamde vergewisplicht, maar eerst heb ik de volgende vraag. Als je snel rijk wilt worden, is in de zorg werken zonder diploma niet de meest voor de hand liggende optie; dat zal de minister met mij eens zijn. Dus als dat gebeurt, is er bij dit soort fraude waarschijnlijk nog wel wat meer aan de hand. Dat blijkt ook uit berichten van bijvoorbeeld Omroep Gelderland, over Het Dorp in Arnhem. Naast valse diploma's wordt er vals of dubbel gedeclareerd of is er sprake van andere bijvangst. Is de minister bereid om een wat groter onderzoek te doen naar hoe vaak dit soort fraude gepaard gaat met andere vormen van fraude? Waar hebben we het daadwerkelijk over? De minister zei: ik doe een oproep om melding te doen bij de IGJ. De IGJ heeft een aantal meldingen benoemd — daarom hebben we het erover — maar waarschijnlijk is dat toch een topje van de ijsberg.

Minister **Helder**:
Dat is zeker onderdeel van het onderzoek naar fraude. Denk ook aan de mogelijkheid dat zorgpartijen, maar ook andere partijen zoals gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoren, die informatie kunnen delen. Daarom hebben we natuurlijk nieuwe wetgeving. Ook komt het Informatie Knooppunt Zorgfraude er. Als het goed is, treedt het in juli van dit jaar in werking. Het Waarschuwingsregister zorgfraude treedt in werking per 1 januari 2025. Dat zijn dingen die we onder andere doen om ervoor te zorgen dat we de zorgfraude kunnen verminderen.

Daarnaast zijn er pilots geweest, onder andere met zorgverzekeraar DSW, om te kijken hoe we aan de voorkant kunnen zien of er zorgaanbieders bij zitten die deze fraude plegen. Ik ben het helemaal met mevrouw Tielen eens dat het vaak hand in hand gaat. Dat is niet altijd zo, maar we zien dat het vaak hand in hand gaat. We moeten die vragen aan de voorkant stellen, om ervoor te zorgen dat dit soort aanbieders er niet kunnen zijn in de zorg, dat die niet operationeel kunnen worden. Dat zijn dus de dingen die ik doe.

Ben ik bereid om breder onderzoek te doen? Dat doen we in het kader van zorgfraude. Ik heb uiteraard ook met de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd gesprekken over diplomafraude, om te kijken of we nu het topje van de ijsberg zien of dat er meer is. In 2023 ging het om 118 meldingen. Nogmaals, ieder fraudegeval is er eentje te veel, maar als je het afzet tegen grosso modo 1,4 miljoen mensen die in de zorg werken, is het natuurlijk een relatief klein aantal. Aan de andere kant kan dit het topje van de ijsberg zijn. Iedere fraude met een diploma is er ook wat mij betreft eentje te veel, juist om de redenen die mevrouw Tielen noemt.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
De minister zegt: ik doe al onderzoek naar diplomafraude en ik herken dat het vaak hand in hand gaat met andere soorten fraude. Kan de minister mij nog uitleggen wat we in juli — volgens mij hoorde ik haar "juli" noemen — aan kennis hebben die we nu nog niet hebben? Wat hebben we nodig om ervoor te zorgen dat … De minister zegt terecht: het zijn er maar een paar, als je het vergelijkt met de 1,4 miljoen mensen in Nederland die in de zorg werken. Maar nogmaals, als het om mijn demente vader of mijn dochter in een jeugdzorginstelling zou gaan, maakt het mij helemaal niet uit hoeveel er goed zijn. Dan wil ik die ene foute gewoon niet in de buurt hebben van die kwetsbare zorgvrager.

Minister **Helder**:
Dat ben ik van harte met mevrouw Tielen eens. Specifiek wat betreft het bestrijden van fraude heb ik net al even de Wtza genoemd, de Wet toetreding zorgaanbieders. Er is

inmiddels een meldplicht in werking getreden, zodat we nieuwe zorgaanbieders eerder in beeld hebben en we op die manier ook de inspectie in staat stellen om daarin risico-gestuurd toezicht uit te oefenen. Tegelijkertijd helpt die wet voor bewustwording bij zorgaanbieders over de kwaliteitseisen die we stellen en de vergewisplicht. Het helpt om van tevoren duidelijk te maken dat ze daaraan moeten voldoen en dat ze daarin ook een verantwoordelijkheid dragen. Naast de meldplicht is er voor een aantal categorieën van zorgaanbieders ook nog een vergunningenplicht. De criteria om die vergunning te weigeren zijn uitgebreid als het gaat om goede zorg. Rechtmatig declareren moet bijvoorbeeld aannemelijk zijn. Daarnaast heb ik net gezegd dat de pilot met de inspectie, de NZa en zorgverzekeraar DSW loopt. Daarmee bekijken we hoe we die screening aan de voorkant nog verder kunnen verbeteren. Die uitkomsten zijn inmiddels via de brief over de invoeringstoets van de Wtza met u gedeeld. Dat loopt dus ook.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Tot slot. Ik hoor heel veel, maar ik heb volgens mij nog weinig concreets in handen. De minister zegt terecht dat werkgevers, ofwel zorgaanbieders, verplicht zijn om een toets te doen om te bekijken of mensen überhaupt een diploma hebben, en in sommige gevallen of ze in het BIG-register staan.

In andere gevallen, als er een vog nodig is, wordt dan bekeken of dat een echte vog is, om het maar zo te zeggen. Wat gaan we nou doen om die werkgevers, aan de ene kant, te informeren en, aan de andere kant, op de vingers te tikken als ze die plicht niet uitvoeren? Zij zijn er namelijk wel verantwoordelijk voor dat die handen rondom de zorgvraag ook kundige handen zijn met de juiste bevoegdheden zoals die in een diploma horen vast te liggen.

Minister **Helder**:
Dat werkt natuurlijk twee kanten op. De werkgevers moeten zich daarvan bewust zijn en daar moeten we ook op toezien. De IGJ toetst daar natuurlijk op. Dat valt namelijk al onder de Wkkgz als het gaat om goede zorg. Voor goede zorg heb je ook gediplomeerde medewerkers nodig. Daar hebben we in de zorg een uitgebreid beroepensysteem voor. Aan de andere kant zijn het natuurlijk de medewerkers zelf die zich goed moeten realiseren dat als ze een niet eerlijk verkregen diploma gebruiken, ze ook strafbaar zijn, ze een forse taakstraf kunnen oplopen en ze bij recidive zelfs een gevangenisstraf kunnen oplopen. Ik denk dat het niet alleen belangrijk is om daar via de inspectie op toe te zien, maar ook dat er gezorgd wordt voor voorlichting. Dat is wat we onder andere doen in het kader van de Wtza. De zorgaanbieders moeten zich melden als ze nieuwe toetreders zijn. Zo moeten ze zich veel meer bewust zijn van de kwaliteitseisen waaraan ze ook echt moeten voldoen.

Ten slotte. Het helpt natuurlijk als alle zorgaanbieders die dit op het spoor komen daadwerkelijk een melding doen bij de IGJ en over willen gaan tot aangifte. Dat is de manier om de partijen die dit produceren aan te pakken.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Tot zover.

De **voorzitter**:
Dank, mevrouw Tielen.

Mevrouw **Agema** (PVV):
Ik hoorde dat zorgverzekeraar DSW vorig jaar een tandartsenpraktijk uit de lucht gehaald heeft waar niemand een diploma had. Je zal er maar in de stoel gelegen hebben! We krijgen dit soort signalen overal vanuit de zorg. Ik hoorde de minister net zeggen dat iemand die deze fraude pleegt en mensen in levensgevaar brengt wel een taakstraf kan krijgen. Ik vind dat echt niet genoeg. Kan de minister eens bekijken of we die straf niet kunnen opschroeven?

Minister **Helder**:
Twee dingen. Mevrouw Agema zegt: een hele praktijk met ongediplomeerde mensen. Daarvan zou ik zeggen dat ook de zorgaanbieder die die mensen in dienst heeft natuurlijk de wet overtreedt. Ik denk dat de straf daarvoor wel wat hoger is. Maar het betreft geen lichte taakstraf. We hebben het dan echt over een taakstraf van 160 tot 200 uur, zeg ik even uit mijn hoofd. Bij recidive, dus als het diploma weer gebruikt is, is het echt een gevangenisstraf. Die is onvoorwaardelijk. Er is dus al een behoorlijke straf. Het meest effectieve wat we nu kunnen doen, is zorgen dat we meer van dit soort dingen op het spoor komen. Daar zit ook echt een verantwoordelijkheid. We moeten de nieuwe zorgaanbieders aan de voorkant goed screenen. En als er voorbeelden zijn, moet er aangifte worden gedaan en melding bij de inspectie, zodat we ze op het spoor kunnen komen.

Mevrouw **Westerveld** (GroenLinks-PvdA):
Het probleem is nou juist dat het hier vaak gaat om hele kwetsbare groepen: demente ouderen, mensen in de jeugdzorg, ggz, gehandicaptenbeleid. Dat zijn ook degenen die niet altijd kúnnen melden, omdat ze soms volledig afhankelijk zijn van die zorgverlener. Ik heb een hele eenvoudige vraag aan de minister en die heb ik de afgelopen jaren wel vaker gesteld. Wat gaat zij nu doen om te voorkomen dat dit weer gebeurt en dat we volgende week hier weer staan? Wat gaat zij nu echt doen om ervoor te zorgen dat er door de inspectie actief toezicht wordt gehouden, dus juist om te voorkomen dat dit soort signalen ons iedere week opnieuw bereiken? Dan worden wij hier weer boos, terwijl de grote fout toch echt in het systeem zit.

Minister **Helder**:
De inspectie heeft hier echt aandacht voor. We spreken erover en de inspectie doet meer onderzoek om te kijken hoe vaak dit voorkomt. Dat loopt dus in ieder geval. Ik zei net al dat het ook ontzettend belangrijk is om werkgevers op hun plichten te wijzen en dat er melding van gemaakt wordt als bijvoorbeeld een onafhankelijke cliëntondersteuner het vermoeden heeft van diplomafraude, dus dat iemand ongediplomeerd is. Dat kan iedereen doen bij de IGJ. Doe dat ook vooral. Doe ook aangifte waar echt sprake is van diplomafraude, want dan kunnen we ook iedereen die dit doet, in de kraag vatten. Dan is de inspectie natuurlijk ook in staat om dat risicogestuurde toezicht uit te oefenen. Ik ga nu wat herhalen. Daarnaast geeft de Wtza ons nu echt wat in handen omdat nieuwe zorgaanbieders zich moeten melden, zodat we ook echt kunnen zorgen dat nieuwe zorgaanbieders weten aan welke kwaliteitseisen ze moeten voldoen en dat ze dat vervolgens ook doen. Over de ernst van de zaak ben ik het volledig eens met mevrouw … Sorry!

De **voorzitter**:
Westerveld.

Minister **Helder**:
… Westerveld eens. Excuses. Het gaat heel vaak om hele kwetsbare cliënten en het gaat ook heel vaak hand in hand met zorgfraude. Daarom sta ik er ook echt voor om dat te veranderen.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dank aan de minister voor haar aanwezigheid hedenmiddag.

Vragen Vermeer

Vragen van het lid Vermeer aan de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat over **het bericht "Huisarts stellig: 'Omwonenden worden gillend gek van de windturbines'"**.

De **voorzitter**:
Dan heet ik van harte welkom de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat. Ik geef graag het woord aan de heer Vermeer van de fractie van BBB.

De heer **Vermeer** (BBB):
Dank u wel, voorzitter. Gisteren stond in het AD vermeld dat een derde van de inwoners van het Groningse dorpje Meeden, de Maiden, de dokter bezoekt vanwege klachten over windturbines. Het afgelopen jaar heeft een geluidsdeskundige, de heer Van Muijlwijk, in zowel mei als november extra metingen uitgevoerd naar deze laagfrequente bromtonen. Daar kwam uit dat die bromtonen er zeker zijn. Het Nivel-rapport is in 2023 gepresenteerd. Dat is een rapport waarin gezondheidseffecten van windturbines gekoppeld worden aan gegevens van huisartsen. Volgens dat Nivel-rapport zouden die geluidsbelastingniveaus meevallen en is het eigenlijk wel in orde. Toch hebben heel veel mensen ontzettend veel last van het geluid van windturbines en dat leidt tot zowel lichamelijke als psychische klachten. Wij hebben een wiskundig statisticus ook eens laten kijken naar dat hele rapport. De onderzoekers gaven eigenlijk zelf al wel toe dat het een eerste proefopzet betrof en dat het nog niet zo eenvoudig is om hier conclusies uit te trekken. De studie kijkt bijvoorbeeld naar de periode 2012-2021 en dat was een periode met kleinere windturbines en kleinere windparken. Dat zegt dus nog lang niet alles over de toekomst.

Daarom heb ik nu eerst enkele vragen aan de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat. Ik had hier eigenlijk ook graag de minister voor Klimaat en Energie en de minister van Volksgezondheid gehad, want dit heeft allemaal een relatie met elkaar. Kunnen er naar aanleiding van die Nivel-studie ook actuelere en nadere onderzoeken komen naar hoe het op dit moment met gezondheidsklachten zit? En kunnen huisartsen dit ook op een goede manier registreren? In het huidige systeem is immers nergens een vinkje te zetten in de zin van "oorzaak windturbines". Wanneer komen de nieuwe landelijke milieunormen voor windturbines naar de Kamer? En kan de staatssecretaris per direct een stop instellen op het aansluiten en vergunnen van windmolens in windparken op land, niet alleen vanwege gezondheidsredenen maar omdat er toch al geen aansluitruimte is op het stroomnetwerk?

Daar wil ik het nu eerst even bij houden.

De **voorzitter**:
Heel goed. Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Heijnen**:
Dank u wel, voorzitter. In het Algemeen Dagblad heeft een groep artsen hun zorgen geuit over gezondheidsklachten door windturbinegeluid. Wat je in het artikel leest, is echt wel heftig en grijpt diep in op de levens van mensen. Vanuit het kabinet zet ik me in voor de bescherming van de gezondheid van omwonenden, want ik vind het heel vervelend als mensen onevenredige klachten of hinder ervaren door het geluid van windturbines. Ik vind het ook heel belangrijk dat we ons baseren op de meest recente wetenschappelijke kennis over windturbines en gezondheid. Dat is meteen ook een antwoord op de vraag van meneer Vermeer. Daarover loopt nu bijvoorbeeld ook een onderzoek bij het RIVM.

Ik kan me niet helemaal vinden in het in het artikel geschetste beeld dat we geen aandacht hebben voor gezondheidseffecten, want IenW werkt momenteel ook aan nieuwe regelgeving voor windturbines op basis van een planmilieueffectrapport. Dat was nodig omdat daarvoor volgens het Europees Hof een milieubeoordeling had moeten plaatsvinden. We blijven inzetten op een goede bescherming van omwonenden met de milieunormen, waaronder een norm voor geluid. De conclusies uit het milieueffectrapport spelen een belangrijke rol bij de keuzes over toekomstige normering. Daarin wordt ook aandacht besteed aan de mate waarin een jaargemiddeldenorm bescherming biedt tegen het optreden van hogere geluidsniveaus gedurende korte perioden. Eind 2023 konden zienswijzen worden ingediend

op het milieueffectrapport en op het ontwerpbesluit. Die zijn we nu aan het verwerken. Ik geloof dat het er iets van 550 waren; het gaat dus om flinke aantallen. Ik kan nu nog niet vooruitlopen op die uitkomsten. Ik verwacht dat de Kamer na de zomer van 2024 het ontwerpbesluit toegestuurd krijgt.

Dan ga ik ook nog even in op de vragen van de heer Vermeer. Die nadere onderzoeken komen eraan. Wat hij wel aangaf was: kunnen huisartsen daarin nou ook goed hun kennis kwijt? Dat zal ik nog even voor hem checken. Ik zal kijken of we dat voldoende geborgd hebben. Ik neem de signalen van huisartsen natuurlijk altijd serieus. Als we een onderzoeksuitslag binnen hebben, moeten we kunnen garanderen dat we alle goede informatie hebben gekregen.

Per direct een stop instellen gaat niet. Je hebt ook te maken met plaatselijk beleid op het gebied van windmolens. Er kan daar wel wat meer gestuurd worden. Landelijk worden er dus kaders gesteld, waarna het aan de lokale bevoegd gezagen is om te kijken in hoeverre zij binnen die kaders windmolenparken al dan niet mogelijk maken.

De heer **Vermeer** (BBB):
Ik heb in ieder geval een aantal antwoorden gehoord. Daar ben ik blij mee. Ik wil de staatssecretaris daarvoor bedanken. Ik heb nog wel moeite met het volgende. U verwijst naar het plaatselijk beleid. We krijgen ook veel mails binnen over het feit dat daarnaar verwezen wordt. De gemeente verwijst vervolgens naar de provincie en zegt: we kunnen helemaal niets doen. Hopelijk kan de staatssecretaris nog antwoord geven op de vraag wat die mensen dan wel moeten doen. Wij zijn eigenlijk ook van mening dat gemeentes daar een norm over moeten kunnen stellen. Daarnaast geven die 550 zienswijzen ook al iets weer van wat er aan de hand is rond dit dossier. Wachten tot na de zomer van 2024 is dan wel lang, met name ook omdat die milieubeoordeling volgens de EU eigenlijk al plaats had moeten vinden. Ik vraag de staatssecretaris hoe het dan toch kan zijn dat die trein gewoon doordendert, ondanks dat de basisvoorwaarden eigenlijk niet op orde zijn. Dat lijken mij voldoende vragen voor dit moment.

Staatssecretaris **Heijnen**:
Een windturbine vormt een milieubelastende activiteit. Daarvoor is een vergunning nodig. Op dit moment zijn er geen algemene regels voor nieuwe windparken. Op dit moment moet voor een nieuw windpark toch echt het bevoegd gezag een locatiespecifieke afweging maken. Ik zit natuurlijk ook met de bevoegd gezagen samen en zij vragen daarbij om landelijke aanscherping van de normen. Daar zijn we volop mee bezig, maar daar moeten we wel die onderzoeken voor afwachten. De heer Vermeer zei terecht dat er ook andere collega's vanuit andere belangen zijn aangehaakt. Vanuit mijn portefeuille gezien is mijn belang gezondheid. Ik heb daar echt de uitkomsten van de milieueffectrapportage bij nodig. De gemeente of de provincie is het bevoegd gezag. Dat kan dus verschillen. Het ligt er een beetje aan waar zo'n windmolen wordt aangelegd. Het Rijk is geen bevoegd gezag. Daardoor kunnen wij dus geen vergunningen weigeren.

De heer **Vermeer** (BBB):
Ik denk dat ik het hier even bij laat, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dat kan. Dan gaan we luisteren naar mevrouw Veltman van de VVD.

Mevrouw **Veltman** (VVD):
Ik hoor wat de staatssecretaris zegt, maar als je aan de ene kant die normen nog niet hebt, omdat daar nog aan wordt gewerkt, en provincies aan de andere kant bepaalde windprojecten aan het uitrollen zijn, dan is dat wel heel onwenselijk en schadelijk voor het

draagvlak voor dit soort projecten. Mijn vraag aan de staatssecretaris is of zij met de provincies in gesprek wil over bijvoorbeeld een pauzeknop voor die projecten.

Staatssecretaris **Heijnen**:
Het is uiteindelijk echt aan de bevoegd gezagen, dus aan de provincies, om te kijken of ze een pauzeknop willen indrukken en of dat gaat binnen de regelgeving die zij lokaal hebben gemaakt. Als je ondernemer bent en je voldoet aan bepaalde wet- en regelgeving, dan moet je erop kunnen vertrouwen dat de overheid betrouwbaar en voorspelbaar is in haar gedrag. Dat is het voorzorgsbeginsel waar we het vaak over hebben. Je kunt als overheid regels vaak niet zomaar intrekken als je daarbij geen onderbouwing hebt waarom je dat doet. Wij kunnen nu niets anders dan even afwachten tot de onderzoeken klaar zijn. Dat is na de zomer. Dan zullen de normen, ook naar aanleiding daarvan, worden vastgesteld. Dat wordt uiteraard ook nog aan de Kamer voorgelegd.

De heer **Olger van Dijk** (NSC):
Collega Vermeer heeft terecht aandacht gevraagd voor de milieu- en omgevingseffecten van windparken. Ook mijn fractie van Nieuw Sociaal Contract is kritisch op nieuwe, grote windparken op land. Het is goed dat er nu regelgeving komt. Eigenlijk is de oude regelgeving buiten werking gesteld. In die regels is er aandacht voor allerlei aspecten. In die nieuwe regels wordt juist rekening gehouden met hinder. Ik heb het dan over die hoge fluittonen en dat brommen, dat hoge tonale geluid, waar je echt de hele dag last van kan hebben en waardoor gezondheidseffecten kunnen ontstaan. Het gaat om 5 decibel extra toeslag. Mijn vraag aan de staatssecretaris is of ze naar aanleiding van al die reacties nog eens heel kritisch juist naar dit soort zaken kan kijken en bezien of er wellicht toch scherpere normering op het aspect van dat hoge tonale geluid nodig is.

Staatssecretaris **Heijnen**:
Ik ben het heel erg met meneer Van Dijk eens dat wij de gezondheid van omwonenden binnen alle evenredigheid moeten beschermen. Als je langs een snelweg of langs een spoor woont, heb je ook bepaalde geluiden of trillingen. Als wij normen vaststellen, is het aan ons om ervoor te zorgen dat dat ook normen zijn die goed te doen zijn voor de mensen die in de omgeving wonen van, in dit geval, windturbines. Ik ben ook heel erg blij dat nu ook die bromtonen of -geluiden onderdeel worden van de toetsing waaraan voldaan moet worden. Dat was voorheen niet het geval. Het is niet het enige waaraan getoetst wordt. Er wordt bijvoorbeeld ook gekeken naar slagschaduw. Er wordt dus op verschillende punten getoetst, maar geluid krijgt nu echt veel nadrukkelijker een plek. Natuurlijk zal ik nog eens, voor zover ik dat nog niet gedaan heb, bij de onderzoekers aandringen dat ze daar goed naar kijken. Dit is echt een belangrijk punt, ook voor de Kamer. Dat hoor ik ook weer tijdens dit debat.

De heer **Van Kent** (SP):
Huisartsen luiden de noodklok omdat mensen ziek worden van windmolens die te dicht bij hun huizen staan. Dan is het dus kiezen tussen gezondheid en het laten draaien van deze windmolens. Wat de SP betreft kiezen we voor gezondheid. Ziet de staatssecretaris de noodzaak om voor deze mensen nu in te grijpen? Ziet zij dat deze mensen niet kunnen wachten op toetsing, normering en onderzoek na de zomer, maar dat er nu acuut een onhoudbare situatie is? Vindt de staatssecretaris ook dat die windmolens daar tijdelijk stop moeten worden gezet in afwachting van al dat onderzoek, al die cijfers en al die zaken die na de zomer gaan komen?

Staatssecretaris **Heijnen**:
Het is natuurlijk niet zo dat er totaal geen onderzoek is gedaan naar gezondheidseffecten van windmolens, dus dat hoeven we ook niet zo tegen elkaar te zeggen, maar ik vind het wel heel belangrijk dat er aanvullend onderzoek komt. Wat meneer Vermeer net zei in zijn introductie is terecht: vroeger waren de windmolens totaal anders van omvang. Nu zijn die vaak wat groter, wat naar alle waarschijnlijkheid met andere effecten komt. We zijn dat op

een goede manier aan het onderzoeken. Wij gaan niet over het al dan niet plaatsen van windmolens op dit moment. Dat is aan de lokaal bevoegd gezagen. Ik zou dus willen voorstellen dat er een oproep vanuit de SP komt om vooral provincies en gemeenten daarop aan te spreken, want ik heb die bevoegdheid niet vanuit het Rijk.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Kan de staatssecretaris de bewoners geruststellen, bijvoorbeeld de bewoners van Meeden en van zo veel andere plekken in Nederland, dat de nieuwe regels die gaan gelden, niet zullen uitgaan van een jaargemiddelde en dat de regels de bewoners voldoende bescherming bieden? Kan de staatssecretaris ze geruststellen door te zeggen dat de geluidspieken daadwerkelijk zo zijn genormeerd dat ze niet meer zo dramatisch zijn dat bewoners er knettergek van worden en hun gezondheid op het spel staat? By the way, kunnen de knipperlichten overdag en de rode verlichting 's nachts bij het Windpark N33 nu eens uit? Dat was al langer de bedoeling, maar het is nog steeds niet geregeld.

Staatssecretaris **Heijnen**:
Ik kan de omwonenden in die zin geruststellen dat gezondheid en geluidsnormeringen echt worden meegenomen in het onderzoek naar de plan-MER. Dat is wat wij gaan doen. Ik kan niet op de onderzoeken vooruitlopen, want dan hoeven we geen onderzoek te doen. Uiteraard zal er ook veel aandacht uitgaan naar het voorkomen van overlast, van onevenredige overlast door geluidstonen.

De heer **Vermeer** (BBB):
Naar aanleiding van de vraag van collega Veltman net over de pauzeknop heb ik toch nog een extra vraag aan de staatssecretaris. Ze benoemde dat het bevoegd gezag, de provincie, daar zelf over gaat. Maar de provincie zegt vervolgens: door alle RES-verplichtingen die we richting de rijksoverheid hebben, moeten wij door. Is het dan een optie dat de staatssecretaris de provincies per direct ontheft van de RES-doelstellingen en dat zij daardoor vrijelijk kunnen handelen en de pauzeknop kunnen indrukken?

Staatssecretaris **Heijnen**:
Het lastige is dat ik hier in mijn eentje sta als het gaat over de gezondheidsdeel van de windmolens, want dit gaat ook over onze klimaatambities. Als je tegen de provincies echt zegt "we duwen op de pauzeknop", dan doet dat dus ook iets met andere ambities. Dan druk je ook op andere knoppen. Ik snap dat de heer Vermeer zegt: schiet nou op en zorg ervoor dat je snel duidelijkheid hebt. Ik hoop echt dat we die duidelijkheid snel na de zomer kunnen bieden, zodat duidelijk is wat naar het inzicht van de landelijke overheid redelijke normen zijn. De Kamer kan daar dan ook nog eens goed naar kijken en vervolgens, over een paar maanden, kunnen provincies en gemeenten ermee aan de slag gaan. In politieke termen is dat relatief snel, maar als je daar woont en in de herrie zit, kan ik me voorstellen dat je denkt: dit duurt me te lang.

De heer **Vermeer** (BBB):
Dat duurt inderdaad heel erg lang, als je daar overlast van hebt. Daarom nog een laatste vraag. We hebben het net gehad over de jaargemiddelden; collega Grinwis noemde dat ook al. Die turbines draaien gemiddeld ongeveer honderd dagen per jaar, zeg maar een derde van de tijd. Vindt de staatssecretaris zelf dan nog steeds dat we met jaargemiddelden moeten werken qua belastingsnormen?

Staatssecretaris **Heijnen**:
Ik heb die vraag intern ook gesteld, omdat ik die in een eerder debat ook al had gekregen. Er wordt nadrukkelijk gekeken of het fair is om met zo'n jaargemiddelde te werken. Uiteindelijk moet een windmolen flink draaien, wil die lucratief zijn, dus die moet je niet te lang stil laten staan. Dat is het beknopte antwoord voor leken dat ik toen heb gekregen. Als je wil dat zo'n ding rendabel is, moet dat ook echt wel zijn draaiuren maken. Dan voer je eigenlijk een

discussie die in de praktijk niet zo heel vaak voorkomt. Maar ik ben het wel met meneer Vermeer eens: als dat gebruikt zou worden om de regels te omzeilen, als je een aantal maanden per jaar onevenredig veel overlast hebt en de rest van de maanden niks merkt, dan moet daarnaar gekeken worden, want dan ben je bezig de regels te omzeilen. Ik zal daar zeker aandacht voor hebben.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dank aan de staatssecretaris voor haar aanwezigheid hedenmiddag. Tot zover het vragenuurtje. Ik schors de vergadering voor enkele minuten en dan gaan we stemmen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.